שנית אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי אילימא דאמרה תיתסר הנאת רחיצה לעולם עלי אם לא ארחץ היום למה לה הפרה תתסחי אמר רב יהודה דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם לא ארחץ במי משרה דכוותיה דקתני אם לא אתקשט אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא אמר [רב יהודה] דאמרה הנאת רחיצה לעולם עלי אם ארחץ היום ושבועה שלא ארחץ הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט היום ושבועה שלא אתקשט א"ל רבינא לרב אשי האי אלו נדרים ושבועות מיבעי ליה למיתני א"ל תני אלו נדרים ושבועות ואיבעית אימא שבועות נמי היינו נדרים דתנן [א]כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואמרו רבנן רחיצה אית בה עינוי נפש כי לא רחצה ורמינהי (ג) [ב]אע"פ שאסור בכולן אין ענוש כרת אלא באוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד ואי אמרת כי לא רחצה איכא עינוי ביום הכיפורים כי רחץ ליחייב כרת אמר רבא (א) מענינא דקרא גבי יום הכיפורים דכתיב [1]תענו את נפשותיכם מילתא דידע עינויא השתא רחיצה לא ידע עינויא השתא גבי נדרים דכתיב [2]כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש מילתא דאתיא ליה לידי עינוי וכי לא רחצה אתיא לידי עינוי ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי [ג]מעיין של בני העיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים [ובהמת אחרים בהמתם] קודמת לבהמת אחרים כביסתן וכביסת אחרים כביסתן קודמת לכביסת אחרים חיי אחרים וכביסתן חיי אחרים קודמין לכביסתן רבי יוסי אומר כביסתן קודמת לחיי אחרים השתא כביסה אמר רבי יוסי יש בה צער

גוף

שנית אם ארחץ. (ב) זה דהוי עינוי נפש לרבי יוסי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו: **אם לא ארחץ דקתני היכי דמי (אלימא) דאמרה תיתסר הנאת רחיצה עלי לעולם אם לא ארחץ במי משרה.** תרחץ איכא ניוול ואע"ג דרחצה מיהו משום דאין המים יפים ויש להן ריח רע הויא ניוול ור' יוסי סבר תרחץ ואין בכך כלום דבההיא יומא לא שמיה ניוול: **דכוותיה גבי קישוט.** דקתני סיפא אם לא אתקשט דאמרה תיתסר עלי הנאת קישוט כגון כיחול ופירכוס אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא שהנפט מסריח: **לעולם.** כדאמר מעיקרא דאסרה הנאת רחיצה עלה לעולם ומתני' מדא קתני דהכי אמרה אם ארחץ (ג)[ושבועה שלא] ארחץ דאיתסר עלה רחיצה לגמרי אפי' בזימנא חדא ואי נמי דאמרה הנאת קישוט עלי לעולם כגון קישוט דבגדי צבעונין וקישוט בשמים אם אתקשט אפילו פעם אחת ושבועה שלא אתקשט כלל ורבי יוסי לטעמיה דלניוול לא חייש כלל וליכא עינוי נפש. וליכא למיפרך נמי כדפרכינן לעיל דליתני תנאי זה אין בו עינוי נפש דהכא ליכא תנאי כלל מדלאתיה שבועה אבתריה ועקרה לה: **אע"פ שאסור בכולן.** בכל הני דאית בהו צד עינוי ברחיצה וסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה: **אינו חייב עליהן כרת אלא על האוכל ועל השותה והעושה בו מלאכה.** דלא חייבה תורה אלא בהני דכתיבי בהדיא (ד) גבי יום הכיפורים דכתיב תענו את נפשותיכם משמע שהנפש יודעת העינוי וזהו עינוי אכילה ושתיה דרגיל בהו וכיון דלא אכיל ההוא יומא ידיעה עינויא: **רחיצה לא ידיעה עינויא.** דלאו כל יומא רגיל למירחץ והשתא נמי כי לא רחיץ לא הוי ניכר העינוי: **אבל גבי נדר דכתיב לענות נפש.** משמע שעתיד לענות והיינו נמי רחיצה דאתיא לידי עינוי נפש ולהכי מיפר לה: **מעיין של בני העיר.** שמושך והולך לעיר אחרת ואין בו אלא כדי סיפוק שתייתן של בני אותה העיר הרשות בידן לסותמו שלא ילך לאותה עיר אחרת שלמטה הימנה לפי שהמים שלהן הם והמים ברשותן חייהן קודמין לחיי אחרים: ואם יש בה כדי חייהן של אלו ושל אלו ואין בה להסתפק ממה שנשאר מאותו מעיין אלא כדי בהמתן של בני אותה העיר: **כביסתן וכביסת אחרים.** אם יש בו כדי מזונן וכדי בהמתן של בני אותה העיר ואין במה שנשאר במעיין אלא כדי כביסת בגדיהן של בני העיר: **חיי אחרים וכביסתן.** שיש לבני העיר ולבהמתן להשקות ממעין אחד ואין כביסה להם אלא זה ואף חיי אחרים תלויין בו ואין בו אלא כדי שיעור של אחד מהן: **חיי אחרים קודמין לכביסתן.** ויניחום לבני אותה עיר אחרת לחייהן ואל יכבסו בו בגדיהן: **השתא כביסה.** דבגדים קאמר ר' יוסי דאית ביה צערא ולהכי כביסתן קודמת: ד) **גוף כולו מיבעיא.** דאית ביה עינוי כשאינו רוחץ:

כביסת

שנית אם ארחץ. וכדפרקינן הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ. אם לא ארחץ היכי דמי מה תלתה בענין זה: **אם לא ארחץ במימי משרה.** מים ששורין בהן פשתן שהן סרוחין ביותר דהיכי תעביד תרחץ במי משרה איכא עינוי לא תרחץ מתסרא הנאת רחיצה עלה: **דכוותיה דקתני אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא.** שהוא מטונף ומסריח. ולישנא בעלמא קאמר ליה היכי קרא ליה קישוט דאדרבה לכלוך הוא: **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ.** והשתא לא צריכי לאוקמה באומרת אם ארחץ היום אלא באומרת אם ארחץ סתמא דלעולם משמע דת"ק סבר דיש בה עינוי נפש ורבי יוסי סבר דלית בה עינוי נפש. וליכא למיפרך השתא כדפרכינן ליתני רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו עינוי נפש דלא אפשר למיתני הכי דהא קתני ושבועה שלא ארחץ דלית ביה [תנאי] ולא שייך למימר תנאי זה. ונראה בעיני דלהכי נקטינהו תנא להני תרי גווני לאשמועינן רבותא דרבנן ודרבי יוסי דרבנן דאף על פי שלא תלה הנדר לגמרי מפר ומשום רבותא דרבנן נקט מילתיה בתנאי ומשום רבותא דרבי יוסי נקט שבועה שלא ארחץ בלא תנאי ואע"ג דחיילא מהשתא לא מצי מפר דברחיצה לרבי יוסי ליכא עינוי כלל: **אין ענוש כרת אלא על האוכל והשותה.** דכתיב כל הנפש אשר לא תעונה והאבדתי(ה) איזה עינוי שיש בו אבוד נפש הוי אומר זו אכילה ושתיה ועל העושה בו מלאכה דכתיב בה כרת: **כי רחיץ ליחייב כרת.** דהא לא מעני נפשיה. ובדין הוא דמצי לשנויי ליה דנהי דרחיצה מיקריא עינוי אין חייבין עליה כרת דהא בעינן עינוי נפש שיש בו אבוד נפש ובעינוי רחיצה ליתא אלא דרבא פרקה אפי' אליבא דהנהו תנאי דלית להו הך דרשא כדאיתא פ' יום הכפורים(ו): **מילתא דידיעה עינויא השתא.** דהיינו אכילה דבאותו יום מינכר עינויא ורחמנא לא קפיד ביום הכפורים אלא בעינוי דמינכר בההוא יומא: **גבי נדרים דכתיב כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש מילתא דאתיא ביה לידי עינוי.** דקרא הכי משמע דכיון שנדרה מכילתה לענות נפש מיפר: **ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי.** אבל דרבנן אדרבנן לא קשיא דנהי דמניעת רחיצת הגוף הוי עינוי בבגדים ליכא צערא כולי האי ועוד דאפילו תמצא לומר דאיכא צערא בכביסה כברחיצה אפילו הכי מצו אמרי רבנן דחיי אחרים קודמין אבל דרבי יוסי אדרבי יוסי קשיא דאי כביסה לדידיה אית בה צערא כולי האי עד [שכביסתן] קודמין לחיי אחרים כל שכן דסבירא ליה דברחיצת הגוף איכא עינוי נפש. זה נ"ל: **מעיין של בני העיר.** היינו בעיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים שאם אינו מספיק לשתיית כולן שתייתן קודמת דחייהן קודמין כדדרשינן בריש פרק איזהו נשך (ב"מ סב.) מדכתיב [ויקרא כה] וחי אחיך עמך: **בהמתן ובהמת אחרים בהמתן קודמת.** אם אינו מספיק לבהמת כולן: **כביסתן וכביסת אחרים.** כביסת בגדיהן: **חיי אחרים וכביסתן.** בני עיר אחרת צריכין אותו לשתייתן ובני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי אחרים קודמין בני עיר אחרת קודמין לשתייתן מפני שיש בהן חיי נפש מה שאין כן בכביסה: **רבי יוסי אומר כביסתן של אותה העיר קודמת לשתייתן של בני עיר אחרת.** דסבירא ליה לרבי יוסי דכיון דבמניעת כביסה איכא צערא טובא חיי נפש הוא: **השתא כביסה אמר ר' יוסי יש בה צער.** כי ממנע ליה ולא כיבס:

גוף

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף נט:

ז ב מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הל' ה [טוש"ע או"ח סי' תריח סעי' א]:

תוספות

שנית אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי. פירוש עליה איסור [רחיצה] בנדר: **אם לא ארחץ במי משרה.** ולכך (יפר) שאם תרחץ איכא ניוול: **דכוותי' שלא אתקשט** בנפט לכלוך הוא. ואינו קרוי קישוט: **אלא אמר** רבא תרתי קתני ולעולם כדתנן ושבועה שלא ארחץ ולא רצה לתרץ דאמר קונם שלא ארחץ דא"כ היינו כמו רישא כי לא רחצה אפילו ביום אחד דהא באמרה היום מוקמינן לה: **ורמינהו אע"פ שאסור** בכולן. בתשמיש המטה בנעילת הסנדל ברחיצה וסיכה באכילה ושתיה אין ענוש כרת אלא על האכילה דהוי עינוי והוי בכלל כל הנפש אשר לא תעונה [ונכרתה] ואי אמרת דמניעת רחיצה הוי עינוי ארחיצה נמי לחייב כיה"כ ותימה דבפרק בתרא דיומא (דף עד:) פריך וכ"ת בעינוי תשמיש הרי אומר תענו את נפשותיכם איזהו עינוי שיש בו [אבידת נפש] הוי אומר זו אכילה ושתיה וא"כ רחיצה נמי נהי דמיקריא עינוי אין חייבין עליה ועוד קשה לה"ר שמואל מאיוורא מאי דעתיה דהאי מקשה אלא לא מקרי רחיצה עינוי א"כ אמאי מיתסרא דהתם נפקא לן איסורא מהאי קרא דעינוי וי"ל דודאי לא הוי עינוי מן התורה וקרא דעינוי הוה אסמכתא בעלמא לאיקרי עינוי וכך הוא למסקנא דהכא: **מילתא דידיע עינויא השתא רחיצה לא ידיע השתא.** כלו' בו ביום דמניעת רחיצה אינה נכרת אלא לימים רבים: [דכתיב לענות נפש]. דמשמע להבא יהיה נדרי עינוי: **ורמי דר' יוסי אדר' יוסי.** דאמר רחיצה אין בה עינוי: **מעיין של בני העיר חייהן וחיי אחרים.** כגון בעיירות ששותין מאותה מעיין חייהן קודמין דדרשינן ומי אחיך עמך חייך קודמין: **כביסתן.** מקום כיבוסי בגדים כביסתן קודמת ומותרין לעכב המים עד שיכבסו רבי יוסי אומר כביסתן קודמת [לחיי אחרים] משום דאית בה צערא: **השתא כביסה.** של בגדים אמר ר' יוסי [יש בו צער גוף כולו לא כ"ש. כיבוס] דבגדים אלימא ליה יותר מרחיצת גוף:

מסורת הש"ס

א) לעיל ט., ב) יומא עד., ג) [תוספתא ב"מ פי"א], ד) [שייך לדף פא.], ה) [ויקרא כה], ו) [יומא עד:], ז) [שייך לדף שאח"ז].

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם: ויקרא טז כט

2. כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ: במדבר ל יד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא הבא מעניינא דקרא והבא מעניינא דקרא גבי: (ב) רש"י ד"ה שנית אם ארחץ דזה הוי עינוי וכו' כדאית להו אם לא וכו' אלימא וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה דאמרה מיתסר וכו' מיהו כיון דאין המים יפים: (ג) ד"ה לעולם וכו' אם ארחץ אם לא ארחץ דאיתסר: (ד) ד"ה אינו חייב וכו' בהדיא הס"ד:

◆

מוסף רש"י

כנדרי רשעים. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדרי רשעים, משמע דאותו ככר יהא עליו כנדרי רשעים וכיון דאמר הכי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה. ולא אכלו מחייב נזירות וקרבן ושבועה, דחייב נמי קרבן שבועה, דדרכן של רשעים הוא שנודרים בנזירות ובקרבן ובשבועה, והאי כי אמר כנדרי רשעים הרי כמאן דאמר הריני נזיר אם אוכל הימנו והרי עלי כקרבן ובשבועה שלא אוכל (לעיל ט.). כביסתן וכביסת אחרים. ויש להם מקום שישקו בהמתם (ראמ"ה בשטה).

◆

פירוש הרא"ש

במי משרה. ששורין בהן פשתן והם סרוחין והיא לא תרחץ בהן ותאסר ברחיצה ולכך מפר לה: לכלוך הוא. ולא מיקרי קישוט: **אלא אמר רבא.** תרתי קתני הנאת רחיצה עלי עולם אם ארחץ היום כדמפרש לעיל ושבועה שלא ארחץ לעולם: **אע"פ** שאסור בכולם. בתשמיש המטה ובנעילת הסנדל ברחיצה וסיכה באכילה ושתיה: כתיב תענו **את** נפשותיכם מילתא דידיע עינויא השתא. שניכר העינוי בו ביום דהיינו מניעת אכילה ושתיה אבל מניעת רחיצה אין העינוי ניכר בו ביום: **אבל** גבי נדר כתיב לענות נפש. משמע נדר שיבא לבסוף לידי ענוי נפש והיינו רחיצה: מעיין של בני העיר. כגון שתי עיירות המסתפקות ממעיין אחד דשאין העליונים לעכב את המים עד שישתו דכתיב ומי אחיך עמך חייך קודמין לחייו ואחר שישתו גם התחתונים יעכבו העליונים עד שישתו בהמתן וכל שכן עד שיכבסו בגדיהן: רבי יוסי אומר בכביסתן קודמת לחיי **אחרים.** אלמא חשיב אפי' לכביסה צער ותשני דאין ודאי חשיב לכביסה טפי צער מרחיצה: ז)דאמר **שמואל** ערבוביתא דרישא. מי שאינו מסרק ראשו ומנקהו מכנים ולכלוך מביא לידי עורון שמאור העינים יונק משער הראש כדאמרינן בפ"ק דבבא בתרא (ד' טז.) שאלמלא שתים מניקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם: